

Ekumenický dokument *Od konfliktu k spoločensvu* (2013) vo svetle vývoja postoja Katolíckej cirkvi k Lutherovi a jeho reformačnému hnutiu*

Lubomír Žák

V centre záujmu tejto štúdie je dokument Evanjelicko¹-rímskokatolíckej komisie pre jednotu (aktívnej v rokoch 2009–2012) *From Conflict to Communion. Lutheran-Catholic Common Commemoration of the Reformation in 2017*,² ktorý je od roku 2020 v rukách aj slovenských čitateľov.³

Ako to naznačuje už sám názov štúdie, nejde v nej o všeobecné predstavenie tohto ekumenického dokumentu a ani o jeho analytický rozbor alebo interpretáciu z pohľadu dejinného a teologického vývoja evanjelicko-rímskokatolíckeho dialógu,⁴ ktorý prebieha takmer 55 rokov

* Štúdia bola pripravená s finančnou podporou Internej grantovej agentúry Univerzity Palackého (Olomouc) prostredníctvom grantu „Nové výzvy pre systematickú teológiu a filozofiu“ CMTF_2022_009.

1 Českému čitateľovi sa pripomína, že v slovenskom jazykovom prostredí sa slová „evanjelik“, „evanjelický“ a iné podobné používajú pre vyjadrenie toho, čo je v českom prostredí vyjadrené slovami „luterán“, „luteránsky“, atď.

2 Dokument je daný k dispozícii v originálnej anglickej verzii (<http://tinyurl.com/lmk5r2l>) a v prekladoch do iných jazykov (<https://tinyurl.com/3xwe3s2w>) na webovej stránke tak Svetového luteránskeho zväzu, ako aj Dikastéria pre podporu jednoty kresťanov (<https://tinyurl.com/46vmtc7z>).

3 Porov. *Od konfliktu k spoločensvu. Spoločná evanjelicko-katolícka pripomenka reformácie v roku 2017. Správa Evanjelicko-rímskokatolíckej komisie pre jednotu*, preklad pracovnej skupiny pod vedením E. Guldanovej, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2000. Pre krátke predstavenie metódy práce tejto skupiny, zasadené do kontextu predstavenia samého dokumentu a ekumenizmu na Slovensku, porov. Lubomír BATKA, „From Conflict to Communion: Its Contribution to Ecumenism in Slovakia,“ in *Reshaping Ecumenism in Times of Transformation. Central and Eastern European Perspectives*, ed. Robert Svatoň, Paderborn: Brill-Schöningh, 2021, s. 104–123.

4 Tento typ pohľadu na dokument poskytuje článok: Lubomír ŽÁK, „Percorsi e risultati, difficoltà e speranze del dialogo cattolico-luterano,“ *Annales Theologici* 31 (2017): 300–306. Zo štúdií, ktoré rozoberajú a vyhodnocujú tento dokument, sa odporúčajú: Michel FÉDOU, „Le document luthéro-catholique du conflit à la communion,“ *Istina* 58 (2013): 227–244; Sandra GINTERE, „Milestones on the Road: From Conflict to Communion,“ *One in Christ* 47 (2013): 226–236; Karl P. DONFRIED, „From Conflict to Com-

na oficiálnej celosvetovej úrovni medzi Svetovým luteránskym zväzom a Pápežskou radou na podporu jednoty kresťanov⁵, ako aj na úrovni kontinentálnych a národných dialógov.

To neznamená, že by nebolo zaujímavé a užitočné môcť sa zamyslieť nad tým, aký teologicko-ekumenický posun vpred je spojený s týmto tex-

munion and the Renewal of the Church," *Lutheran Forum* 48 (2014): 40–44; Kurt KOCH, „From Conflict to Communion: Starting Points and Possibilities for the Ongoing Ecumenical Process," *Information Service* 144 (2014): 159–163; Munib A. YOUNAN, „From Conflict to Communion: Strengthening Our Common Witness, Globally and Locally," *Information Service* 144 (2014): 163–166; Bernd OBERDORFER, „Das Reformationsjubiläum 2017 in ökumenischer Perspektive. Zur lutherisch-katholischen Studie ‚Vom Konflikt zur Gemeinschaft‘," in Miloš KLÁTIK, *Sociálno-etický rozmer poslania evanjelického duchovného*, Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2015, s. 97–115 (slov. preklad: s. 116–132); Theodor DIETER, „Dal conflitto alla comunione: introduzione e resoconto dell'esperienza di un redattore," *Studi ecumenici* 34 (2016): 607–624; Wolfgang THÖNISSEN, „Lutero e la teologia cattolica: gettare ponti tra diverse forme di pensiero. Aspetti ecumenici," *Nuova Umanità* 221 (2016): 33–50; Theodor DIETER, „Dal conflitto alla comunione. Un'introduzione al Rapporto della Commissione luterana-cattolica," *Nuova Umanità* 221 (2016): 51–56; Elias WOLFF, „A Reforma de Lutero, 500 anos depois: a perspectiva da sua catolicidade a partir do documento ‚Do Conflito à Comunhão‘, da Comissão Internacional Católica-Luterana," *Horizonte* 14 (2016): 1230–1249; Eva GULDANOVÁ, „Od konfliktu k spoločenstvu. Dokument Evanjelicko-rímskokatolíckej komisie pre jednotu," *Theologia vitae* 6 (2016): 107–116; Zygfryd GLAESER, „Od konfliktu do komunii. W kontekście luteransko-katolickich obchodów 500-lecia Reformacji," *Studia Oecumenica* 17 (2017): 51–68; Andrzej PERZYŃSKI, „Document ‚From Conflict to Communion‘. Some Historical Approaches," *Gdański Rocznik Ewangelicki* 9 (2017): 128–136; Ivan MACUT, „Od sukoba do zajedništva. Četiri teološke teme dokumenta Luteransko-katoličke komisije o jedinstvu i zajedničkoj komemoraciji reformacije u 2017. godini," *Crkva u svijetu* 52 (2017): 612–631; Friederike NÜSSEL, „Vom Konflikt zur Gemeinschaft: Der lutherisch/katholische Dialog und die Versöhnung im Verständnis der Reformation," in *Auf dem Weg zur Gemeinschaft. 50 Jahre evangelisch-lutherischer/römisch-katholischer Dialog*, ed. André Birmelé – Wolfgang Thönnissen, Paderborn-Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt-Bonifatius, 2018, s. 193–208; Burkhard NEUMANN, „Vom Konflikt zur Gemeinschaft. Zu einigen Folgen der fünf ökumenischen Imperative für das Selbstverständnis der Kirche," in *In verbo autem tuo, Domine. Auf dein Wort hin, Herr*, ed. Rüdiger Althaus, Paderborn: Brill-Schöningh, 2018, s. 403–418; Eva GULDANOVÁ, „On the Way to Reconciliation between Catholics and Lutherans: The Document From Conflict to Communion," in *Roads to Reconciliation Between Groups in Conflict / Theology in a World of Ideologies: Authorization or Critique?*, ed. Henk de Roest – Zsolt Gorozdi – Hans-Martin Kirm – Wolter Rose – Katya Tolstoj, Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2021, s. 76–92; Ricardo M. MAUTI, „Del conflicto a la comunión: relectura ecuménica de Lutero. Un aporte a 500 años de la Reforma," *Sedes Sapientiae* 17 (2020): 89–110.

⁵ Od roku 2022 *Dikastérium pre podporu jednoty kresťanov*. Pri odkazoch na dokumenty, aktivity a cirkevné osobnosti tohto vatikánskeho dikastéria z obdobia pred rokom 2022 bude používaný jeho predchádzajúci názov.

tom, s jeho základnými konceptmi a interpretáciami, o to viac, ak v ich popredí sú osoba a teológia Martina Luthera. Práve to je dôvod, prečo by určite malo zmysel študovať *Od konfliktu k spoločenstvu* vo svetle a v kontinuite tých dokumentov evanjelicko-rímskokatolíckych dialógov, ktoré sa osobitne zaoberajú reformátorom z Wittenbergu a jeho reformáciou. Ide najmä o vyhlásenie Rímskokatolícko-evanjelickej komisie *Martin Luther – svedok Ježiša Krista* (z roku 1983),⁶ o vyhlásenie Evanjelickej a Katolíckej cirkvi v Durínsku a Sasku *Spoločný svedok evanjelia* (z roku 1996),⁷ ako aj o vyhlásenie Nemeckej biskupskej konferencie a Evanjelickej cirkvi v Nemecku *Uzdraviť pamäť – vyznať Ježiša Krista. Spoločné slovo pre rok 2017* (z roku 2016).⁸

Táto štúdia sa však uberá iným smerom. Jej stredobodom je totiž otázka, ako sa dokument *Od konfliktu k spoločenstvu* stavia k osobe, teológii a reformačnému dielu Martina Luthera, a najmä ako sa tento postoj má, respektíve môže interpretovať vo svetle rímskokatolíckeho postoja k reformátorovi a jeho reformácii, t. j. vo svetle jeho dejinného vývoja a súčasného stavu. Takto zúžená téma má však ešte jednu črtu, spojenú s ďalším tematickým ohraničením. Pri študijnom pohľade na rímskokatolícky postoj nejde totiž ani tak o zaoberanie sa názormi katolíckych teológov a historikov na Luthera, ako najmä o predstavenie názorov inštitucionálnych predstaviteľov Rímskokatolíckej cirkvi. Dôvod tohto zúženia je prostý. Boli a sú to práve oni, ktorí determinovali a determinujú výrazným spôsobom celkový postoj k Lutherovi a k reformácii Rímskokatolíckej cirkvi ako inštitúcie, formujúc názorové pohľady jej členov.

⁶ Porov. „Martin Luther – Zeuge Jesu Christi. Wort der Gemeinsamen Römisch-katholischen / Evangelisch-lutherischen Kommission anlässlich des 500. Geburtstages Martin Luthers,“ *Lutherische Welt-Information* 21 (1983): 2–6; „Martin Luther – Witness to Jesus Christ,“ *Information Service* 52 (1983): 84–88. O konfrontáciu tohto vyhlásenia s dokumentom *Od konfliktu k spoločenstvu* sa pokúsil Ivan MACUT, „Übereinstimmungen und Unterschiede zwischen den Dokumenten zu Martin Luther: *Martin Luther: Zeuge Jesu Christi* (1983) und *Vom Konflikt zur Gemeinschaft* (2013),“ *Edinost in dialog – Unity and Dialogue* 72 (2017): 23–35.

⁷ Porov. „Gemeinsamer Zeuge des Evangeliums. Wort zum 450. Todesjahr Martin Luthers aus der evangelischen und katholischen Kirche in Thüringen und Sachsen-Anhalt,“ in *Reformation in ökumenischer Perspektive*, ed. Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, Bonn: SDB, 2016, s. 53–59.

⁸ POROV. EVANGELISCHEN KIRCHE IN DEUTSCHLAND – SEKRETARIAT DER DEUTSCHEN BISCHOFSKONFERENZ, „Erinnerung heilen – Jesus Christus bezeugen. Ein gemeinsames Wort zum Jahr 2017,“ *Gemeinsame Texte* 24 (2016): s. 3–86.

Interpretačný horizont tejto štúdie vychádza z presvedčenia,⁹ že napriek výraznému posunu a kvalitným výsledkom evanjelicko-rímskokatolíckych dialógov osoba, teológia a reformácia Martina Lutera boli a stále zostávajú pre Rímskokatolícku cirkev ako inštitúciu tvrdý, ba snáď až „pritvrďý oriešok“, a to nielen z pohľadu cirkevnoprávneho (keďže ide o exkomunikovaného kňaza a teológa), ale aj – a predovšetkým – cirkevnodoktrinálneho (keďže bol oficiálne vyhlásený za heretika).

Tento fakt, ako bude ukázané, má nemalý vplyv aj na rímskokatolícku recepciu dokumentu *Od konfliktu k spoločenstvu*.

1. NIEKTORÉ ORIGINÁLNE ČRTY DOKUMENTU *OD KONFLIKTU K SPOLOČENSTVU*

Skôr než sa štúdia zameria na takto chápanú tému, je vhodné zvýrazniť niektoré dôležité charakteristiky a pasáže preberaného dokumentu.

Predovšetkým treba pripomenúť, že ide o historicky prvý oficiálny pokus – na úrovni celosvetového evanjelicko-rímskokatolíckeho dialógu – chcieť „prerozprávať príbeh evanjelickej reformácie spoločne“,¹⁰ t. j. pokus *spoločne opísať* niektoré kľúčové udalosti týkajúce sa zrodu reformácie a jej začiatkových fáz vývoja, spolu s rozhodnutiami a konaním niektorých hlavných aktérov týchto udalostí, aktívnych na strane tak Wittenbergu, ako aj Ríma. Ponúknuté opisy nechcú obviňovať a posudzovať, ale chcú byť historicko-teologickou rekonštrukciou diania, ktoré nezvratiteľným spôsobom ovplyvnilo dejiny kresťanstva a Európy. Tento nový prístup k dejinám reformácie, nezaťažený predchádzajúcimi predsudkami a obvineniami, autori dokumentu pretavili do vskutku

⁹ Toto presvedčenie vychádza z analýz prezentovaných v práci: Lubomír Žák, „Le contraddizioni dell'attuale ricezione cattolica di Martin Lutero e della sua Riforma,“ *Parola e Tempo. Percorsi di vita ecclesiale tra memoria e profezia. Annale dell'Istituto Superiore di Scienze Religiose „Alberto Marvelli“ di Rimini* 16 (2019–2020): 172–185.

¹⁰ *Od konfliktu k spoločenstvu*, čl. 35 (s. 35). S presne tým istým úmyslom bola vypracovaná aj historicko-teologická štúdia Ekumenickej pracovnej skupiny evanjelických a katolíckych teológov (ÖAK), ktorá bola publikovaná v roku 2014. Porov. *Reformation 1517–2017. Ökumenische Perspektiven*, ed. Volker Leppin – Dorothea Sattler, Freiburg i. Br. – Göttingen: Herder – Vandenhoeck & Ruprecht, 2014.

vierohodného súhrnu základných historických faktov, ktoré sú interpretované bez vplyvu antiprotestantskej a antikatólickej hermeneutiky.¹¹

Ďalšou charakteristikou dokumentu je to, že približuje a vysvetľuje pôvodné teologické intuície Martina Luthera, spolu s tými jazykovými pojmami a kategóriami, ktoré on sám uprednostňoval pri sformulovaní svojich základných myšlienok. Tomu je venovaná dlhá štvrtá kapitola, ktorá je zameraná na vysvetlenie štyroch kľúčových tém Lutherovej teológie: ospravedlnenie, večera Pánova (Eucharistia), duchovný úrad a vzťah medzi Svätým písmom a tradíciou. Predstavenie týchto tém, nerozlučne spojených s niektorými typickými Lutherovými pojmami (*sola fides, sola gratia, simul iustus et peccator* atď.), je nastavené tak, aby najmä katolícky čitateľ mohol pochopiť pravé rozmery teologických úmyslov reformátora. Autori dokumentu doplnili ich predstavenie citáciami katolíckych reakcií na Lutherovo chápanie ospravedlnenia, večere Pánovej, duchovného úradu a vzťahu medzi Svätým písmom a tradíciou, napríklad reakcií kardinála Kajetána a Tridentského koncilu. Zároveň poukázali na to, ako sú tieto témy vysvetlené v dokumentoch súčasného rímskokatolíckeho Magistéria, začínajúc Druhým vatikánskym koncilom. V tomto kontexte, berúc do úvahy najmä evanjelického čitateľa, sa autori usilovali o vysvetlenie pôvodných intencií rímskokatolíckeho učenia, ako aj základných významov jeho centrálnych pojmov a kategórií. Štvrtá kapitola sa z tohto uhla pohľadu javí ako mimoriadne bohatá a poučná časť dokumentu, ktorú by mal pozorne študovať každý, kto chce poznať vierouku a teológiu „druhej strany“.

Ak hovoríme o dôležitých črtách dokumentu, treba pripomenúť, že sú v ňom prítomné niektoré tvrdenia, ktoré možno považovať za výrazne inovatívne. Jedno z nich sa nachádza v čl. 191, kde sa hovorí o katolíckom pohľade na evanjelické ordinácie. Píše sa tam:

Preto je tiež súčasťou katolíckej doktríny, že v evanjelických cirkvách *nie je sviatosťný znak ordinácie prítomný v plnosti*, pretože tí, ktorí vykonávajú ordináciu, nekonajú v spoločenstve kolégia biskupov Katolíckej cirkvi. Preto Druhý vatikánsky koncil hovorí o *defectus sacramenti ordinis* (UR 22) v týchto cirkvách (ApC 283).¹²

¹¹ *Od konfliktu k spoločenstvu*, čl. 35 (s. 35).

¹² Anglický originálny text má túto formuláciu: „Therefore it is also Catholic doctrine that in Lutheran churches the sacramental sign of ordination is not fully present because those who ordain do not act in communion with the Catholic episcopal college. Therefore the Second Vatican Council speaks of a *defectus sacramenti ordinis* (UR 22) in these churches (ApC 283).“ (*From Conflict to Communion*, čl. 191, kurzíva – E. Ž.)

Aj keď ide o tvrdenie prebraté zo študijného textu Evanjelicko-rímskokatolíckej komisie pre jednotu *Apoštolosť Cirkvi* (2006)¹³ a prítomné už v dokumente *Cirkev ako koinónia spásy* (2005),¹⁴ významné je to, že bolo vnesené do celku štvrtej kapitoly aj nášho dokumentu, konkrétne do témy o rozdieloch v chápaní duchovného úradu v Cirkvi.¹⁵ Pravda však je, že slová krátkej citácie sú interpretáciou, ba dokonca úpravou čl. 22 ekumenického dekrétu *Unitatis redintegratio* Druhého vatikánskeho koncilu. V ňom sa píše, že niektoré od Ríma oddelené cirkevné spoločenstvá „si nezachovali pravú a neporušenú podstatu eucharistického tajomstva“, a to „najmä preto, lebo *im chýba* sviatosť posvätného stavu (*propter sacramenti Ordinis defectum*)“.¹⁶ Ale zatiaľ čo ekumenický dekrét hovorí o „chýbaní“ sviatosti posvätného stavu, dokumenty *Apoštolosť Cirkvi*, *Cirkev ako koinónia spásy* a *Od konfliktu k spoločenstvu* hovoria o „chýbajúcej plnosti“ tohto stavu v evanjelických cirkvách.

Ide o dôležitú interpretáciu, ktorá bola následne prebraná a prehĺbená v spoločnom dokumente Komisie pre ekumenické otázky Konferencie biskupov USA a Evanjelicko-luteránskej cirkvi v Amerike *Vyhlásenie na ceste: Cirkev, úrad a Eucharistia* (2015)¹⁷ a v dokumente Komisie pre evanjelicko-katolícky dialóg vo Fínsku *Spoločenstvo v raste. Deklarácia*

¹³ POROV. THE LUTHERAN WORLD FEDERATION – PONTIFICAL COUNCIL FOR PROMOTING CHRISTIAN UNITY, *The Apostolicity of the Church. Study Document of the Lutheran-Roman Catholic Commission on Unity*, Minneapolis: Lutheran University Press, 2006, čl. 283 (s. 128).

¹⁴ POROV. LUTHERAN-ROMAN CATHOLIC DIALOGUE IN THE UNITED STATES, *The Church as Koinonia of Salvation: Its Structures and Ministries*, Washington/DC: USCCB, 2005, čl. 108; pozri aj <https://tinyurl.com/463ex55e> (3. 4. 2022).

¹⁵ Porov. *Od konfliktu k spoločenstvu*, čl. 187–194 (s. 92–95).

¹⁶ Pre závažnosť tohto tvrdenia je vhodné pripomenúť si celú jeho originálnu latinskú verziu: „Communitates ecclesiales a nobis seiunctae, quamvis deficiat earum plena nobiscum unitas ex baptisate profluens, et quamvis credamus illas, praesertim propter sacramenti Ordinis defectum, genuinam atque integram substantiam Mysterii eucharistici non servasse, tamen, dum in Sancta Coena mortis et resurrectionis Domini memoriam faciunt, vitam in Christi communione significari profitentur atque gloriosum Eius adventum expectant. Quapropter doctrina circa Coenam Domini, cetera sacramenta et cultum ac Ecclesiae ministeria obiectum dialogi constituat oportet.“ (*Unitatis redintegratio*, čl. 22, AAS 57 [1965], s. 106, kurzíva – L. Ž.)

¹⁷ POROV. COMMITTEE ON ECUMENICAL AND INTERRELIGIOUS AFFAIRS OF THE UNITED STATES CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS – ECUMENICAL AND INTER-RELIGIOUS RELATIONS IN THE OFFICE OF THE PRESIDING BISHOP OF THE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH IN AMERICA, *Declaration on the Way: Church, Ministry and Eucharist*, Minneapolis: Augsburg Fortress,

o Cirkvi, Eucharistii a úrade (2017).¹⁸ Toto jej prehĺbenie sa týka myšlienky spojenej so slovom *defectus* [*sacramenti ordinis*], citovanom v dekréte *Unitatis redintegratio*. Podľa záverov oboch komisií súčasný stav vývoja ekumenických dialógov nabáda interpretovať význam tohto slova v zmysle nie úplnej absencie, neexistencie posvätného stavu (úradu, sviatostného stavu), ale skôr v zmysle jeho nedokonalosti, deficitu jeho plnej formy¹⁹ či dokonalosti. Pritom tak ako dokument *Od konfliktu k spoločenstvu* aj *Vyhlasenie na ceste* prízvukuje, že tento typ interpretácie je „súčasťou katolíckej doktríny“.²⁰

Problém je v tom, že táto interpretácia evidentne prekračuje čiaru toho, čo v skutočnosti hovoria texty rímskokatolíckeho Magistéria. Tie totiž, odvolávajú sa na *Unitatis redintegratio* (čl. 22), pokračujú v tvrdení, že v kresťanských komunitách, ktoré vzišli z reformácie v 16. storočí, je *absencia* služobného kňazstva (kňazského stavu).²¹ Toto učenie je obsahom nielen encyklik Jána Pavla II. *Ut unum sint* (čl. 67) a *Ecclesia de Eucharistia* (čl. 30),²² ale aj niektorých iných magisteriálnych textov, ako napríklad dokumentu *Odpovede na otázky týkajúce sa niektorých aspektov*

2015; pozri aj <https://tinyurl.com/5e9phaa8> (3. 4. 2022). Severoamerická deklarácia považuje dokument *Od konfliktu k spoločenstvu* za svoju dôležitú inšpiráciu (porov. *Úvod*, s. 3–4).

¹⁸ LUTHERAN-CATHOLIC DIALOGUE COMMISSION FOR FINLAND, *Communion in Growth. Declaration on the Church, Eucharist and Ministry*, Helsinki: Evangelical Lutheran Church of Finland – Catholic Church in Finland, 2017; pozri aj <https://tinyurl.com/28c5hpad> (3. 4. 2022). Obidva dokumenty viackrát pozitívne vyzdvihol kardinál K. Koch, súčasný predseda Dikastéria pre podporu jednoty kresťanov.

¹⁹ Fínsky dokument vysvetľuje: „Po päťdesiatich rokoch evanjelicko-katolíckeho teologického dialógu sa všeobecne uznáva, že výraz *defectus ordinis* neznamená úplnú absenciu, ale nedostatočnosť plnej formy posvätného stavu (of the ministry). V súčasnej katolíckej teológii sa v tejto súvislosti bežne používa výraz ‚deficit‘.“ (*Communion in Growth*, čl. 362 [s. 142].)

²⁰ Porov. *Declaration on the Way*, s. 93.

²¹ Túto skutočnosť si všíma, rozoberá a kritizuje ekumenista Peter DE MEY, „Imparare da mezzo secolo di dialogo con le chiese nate. Per la riforma della Chiesa cattolica oggi,“ in *La riforma e le riforme nella Chiesa*, ed. Antonio Spadaro – Carlos María Galli, Brescia: Queriniana, 2016, s. 432–433.

²² JOHANNES PAULUS II, „Litterae encyclicae *Ut unum sint: de Oecumenico Officio*,“ AAS 87 (1995): 962; JOHANNES PAULUS II, „Litterae encyclicae *Ecclesia de eucharistia*,“ AAS 95 (2003): 453.

doktríny o Cirkvi (2007)²³ Kongregácie pre náuku viery²⁴ a *Katechizmu Katolíckej cirkvi* (1992, 1997) v jeho tak skorších, ako aj najnovších vydaniach. Slovenský preklad *Katechizmu* reprodukuje verne pôvodný text č. 1400, kde sa uvádza:

Cirkevné spoločenstvá, ktoré vznikli z reformácie a sú oddelené od Katolíckej cirkvi, si nezachovali „pravú a neporušenú podstatu eucharistického tajomstva najmä preto, že im chýba sviatosť posvätného stavu“ (UR 22).²⁵

Ak tieto formulácie zostávajú pre rímskokatolícke Magistérium stále platné, z čoho vychádza, respektíve na akom princípe stojí inovatívna interpretácia kľúčového slova *defectus*, ktorá je prítomná v dokumente *Od konfliktu k spoločenstvu*? Určite nevychádza z neznalosti súčasného stavu rímskokatolíckej náuky a ani z neschopnosti interpretovať jej pojmy. Pravdepodobne ide o zámerný pokus jeho autorov – zrejme inšpirovaných argumentáciou dokumentu *Cirkev ako koinónia spásy*²⁶ – chcieť

²³ V anglickom oficiálnom preklade tohto vatikánskeho dokumentu sa uvádza: „These ecclesial Communities which, specifically because of the absence of the sacramental priesthood, have not preserved the genuine and integral substance of the Eucharistic Mystery“ (CONGREGATION FOR THE DOCTRINE OF THE FAITH, *Responses to some Questions regarding certain Aspects of the Doctrine on the Church*, 2007, in: <https://tinyurl.com/2c8fajcf> [3. 4. 2022].) Nemecký oficiálny preklad používa výraz „wegen des Fehlens des sakramentalen Priestertums“ (<https://tinyurl.com/2p92sf26> [3. 4. 2022].)

²⁴ Od roku 2022 *Dikastérium pre náuku viery*.

²⁵ Francúzsky oficiálny preklad obsahuje tú istú terminológiu: „Les communautés ecclésiales issues de la Réforme, séparées de l'Église catholique, en raison surtout de l'absence du sacrement de l'Ordre, n'ont pas conservé la substance propre et intégrale du mystère eucharistique“ (UR 22).“ (<https://tinyurl.com/4tvn55tz> [3. 4. 2022].) A tú istú terminológiu obsahuje aj formulácia anglického oficiálneho prekladu: „Ecclesial communities derived from the Reformation and separated from the Catholic Church, have not preserved the proper reality of the Eucharistic mystery in its fullness, especially because of the absence of the sacrament of Holy Orders“ (UR 22).“ (<https://tinyurl.com/mr3fcp76> [3. 4. 2022].)

²⁶ Tieto sú formulované v čl. 108–109, kde sa, okrem iného, uvádza: „Ekumenickému porozumeniu by prospelo, keby sa termín *defectus* (sviatosti kňazstva u cirkevných spoločenstiev), prítomný v texte oficiálnych rímskokatolíckych dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu, prekladal slovom ‚chyba/chybovosť‘ (*defect*) alebo ‚nedostatok‘ (*deficiency*). (...) Preklad slova *defectus* slovom ‚absencia‘ (*lack*) zavádzajúco implikuje význam absencie reality kňazského svätenia.“ (*The Church as Koinonia of Salvation*, čl. 108.) Podobnú myšlienku vyslovil aj kardinál Kurt Koch, „Auf dem Weg zur Kirchengemeinschaft. Welche Chance hat eine gemeinsame Erklärung zu Kirche, Eucharistie und Amt?“ *Catholica* 69 (2015): 85, pozn. 21. V žiadnom prípade však zatiaľ nemožno hovoriť o jej akceptácii zo strany súčasného rímskokatolíckeho Magistéria.

ukázať, akým smerom by sa mohol či mal uberať súčasný evanjelicko-rímskokatolícky dialóg v kľúčových témach „večere Pána“ (Eucharistie) a „kňazského stavu“. Je však aj možné, že ide jednoducho o prejav nad-sadeného ekumenického optimizmu, ktorý relativizuje reálny stav vecí s nádejou v skoré naplnenie ideálnych ekumenických vízií. K tomuto problému sa ešte vrátíme.

2. POSTOJ RÍMSKOKATOLÍCKEJ CIRKVI K LUTHEROVI A JEHO REFORMÁCII

Otázkou postoja Rímskokatolíckej cirkvi k Lutherovi a jeho reformácii sa zaoberá druhá kapitola dokumentu. Aj keď ide o pomerne krátku kapitolu, jej obsah je mimoriadne zaujímavý. Obsahuje totiž niektoré tvrdenia, ktoré možno považovať za smerodajné pre plodný vývoj súčasného a budúceho ekumenického dialógu. Myslím tým napríklad na slová čl. 33 o metóde konfrontácie v oblasti rozdielnych cirkevno-konfesionálnych vierouk. Píše sa tam:

Dialóg ukazuje, že partneri hovoria odlišnými jazykmi a rôzne rozumejú významu slov. Používajú odlišné delenia a premýšľajú v rozličných myšlienkových formách. Čo sa však v spôsobe vyjadrovania javí ako protiklad, nie je vždy protikladom v podstate.²⁷ Pre správne pochopenie vzťahu medzi jednotlivými článkami učenia sa musia tieto texty interpretovať vo svetle historického kontextu, v ktorom vznikli. To nám umožňuje rozoznať, kde naozaj existuje rozdiel alebo protiklad a kde nie.²⁸

Keďže predmetom druhej kapitoly sú „nové pohľady“ na Martina Luthe-
ra a reformáciu, tak z rímskokatolíckej, ako aj evanjelickej strany, po-
zornosť je zameraná výlučne na 20. storočie, v ktorom vedecký výskum
prispel významne a v mnohých ohľadoch k zmene vnímania minulo-

²⁷ V tejto vete (kurzíva – L. Ž.) rezonuje priekopnícka myšlienka ekumenického dekrétu *Unitatis redintegratio*, čl. 17, ktorá však bola na koncile formulovaná iba vo vzťahu ku kresťanskému Východu: „Čo sa povedalo o zákonitej rozmanitosti, možno vyhlásiť aj o rozličnej teologickej formulácii náuky viery. Pri skúmaní zjavenej pravdy sa totiž pri poznávaní a vyznávaní Božích vecí uplatňovali iné metódy a cesty na Východe a iné na Západe. Preto sa niet čo čudovať, že niektoré aspekty zjaveného tajomstva sa zavše lepšie chápu a stavajú sa do jasnejšieho svetla u jedných než u druhých, takže v nejednom prípade možno povedať, že ich rozličné teologické formulácie sa navzájom skôr dopĺňajú, než by si protirečili.“ (<https://tinyurl.com/ysweu7an> [3. 4. 2022].)

²⁸ *Od konfliktu k spoločenstvu*, čl. 33 (s. 33–34).

sti, a to vrátane obdobia stredoveku a stredovekej teológie.²⁹ Ale dokument podčiarkuje, že nešlo len o historický výskum a o historikov. V 20. storočí došlo k výraznému obratu aj v katolíckej teológii,³⁰ a to vďaka kritickej revízii názorov na Luthera a na reformáciu prvých katolíckych kontroverzistov, začínajúc Johannesom Cochlaeom, ako aj vďaka štúdiu reformátorovho diela a hľadaniu konvergencií medzi jeho myšlienkami a myšlienkami teológov rímskokatolíckej tradície. Dokument pritom pripomína, že ak katolíci môžu dnes „oceniť reformné požiadavky Martina Luthera a posudzovať ich s väčšou otvorenosťou, než to bolo možné v minulosti“,³¹ je to vďaka obnovným impulzom Druhého vatikánskeho koncilu.

Kulminujúce pre túto tému sú čl. 29 a 30, pretože posúvajú otázku zmeny katolíckeho vnímania Luthera a nových pohľadov na reformáciu na cirkevne najvyššiu možnú úroveň: vyhlásenia pápežov. Východiskový a zároveň centrálny bod týchto článkov je tvrdenie, že v týchto vyhláseniach je zjavné, ako implicitné „zblíženie sa s Lutherovými požiadavkami viedlo k *prehodnoteniu jeho katolicity*“,³² keďže sa ukázalo,

²⁹ Porov. tamtiež, čl. 18 (s. 26). V českom prostredí obohatil tento pohľad napríklad Jaroslav Vokoun dielom *Luther – finále středověké zbožnosti*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2017.

³⁰ Dokument konštatuje: „Zlom v katolíckom bádání nastal s tvrdením, že Luther v sebe prekonal katolicizmus, ktorý nebol úplne katolícky“ (*Od konfliktu k spoločenstvu*, čl. 21 [s. 28]). Je vhodné dodať, že tento obrat sa vo svojich článkoch snažili bibliograficky zdokumentovať a teologicky opísať mnohí ekumenickí teológovia, tak katolícki ako aj protestantskí. V českom a slovenskom prostredí sa o to napríklad pokúsili Jaroslav Vokoun – Karel ŠIMR, „Katolícky obraz Luthera na prahu reformačného jubilea,“ *Studia theologica* 19, č. 2 (2017): 151–179; Martin Kováč, „Katolícka recepcia Martina Luthera v 20. storočí a jej prínos pre ekumenizmus,“ in *Reformácia v strednej Európe – Reformácia közép-Európában – Reformation in mittel-Europa*, ed. Annamária Kónyová – Peter Kónya, Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2018, s. 352–359. Problémom prevažnej časti týchto pokusov je ich vedecká objektivita, keďže sa väčšinou ohraničujú iba na analýzy a spracovanie názorov ekumenicky orientovaných katolíckych autorov štúdií o Lutherovi, patriacich hlavne do nemecky hovoriaceho prostredia. Žiaľ, pri spracovaní témy o zmene pohľadu katolíckej teológie na Luthera nebýva skoro vôbec zohľadnené, ako – teda v akom duchu a s akými výsledkami – sa o reformátorovej náuke píše v súčasných monografiách katolíckej systematickej teológie, publikovaných vo svete.

³¹ *Od konfliktu k spoločenstvu*, čl. 28 (s. 31).

³² Tamtiež, čl. 29 (s. 31; kurzíva – L. Ž.). Anglický originál a nemecká verzia dokumentu sa vyjadrujú o niečo radikálnejšie: „(...) as led to a *new evaluation* of his catholicity“ (<http://tinyurl.com/lmk5r2l> [3. 4. 2022]); „(...) hat zu einer neuen Beurteilung seiner Katholizität geführt.“ (<https://tinyurl.com/4jcbfmum> [3. 4. 2022])

že „jeho zámerom bolo Cirkev reformovať, a nie rozdeliť“.³³ Príkladom toho by mali byť – podľa dokumentu – vyhlásenia prítomné v liste Jána Pavla II., zaslanom v roku 1983³⁴ kardinálovi Johannesovi Willebrandsovi³⁵ pri príležitosti päťstoročnice narodenia reformátora, ale takisto v príhovore, ktorý mal Benedikt XVI. v roku 2011 v Erfurte.³⁶

Výraz „prehodnotenie katolicity“ (Luthera) je mimoriadne závažný, pretože sa vzťahuje na kresťana, ktorý bol verejne exkomunikovaný a o ktorom sa v bule *Exsurge Domine* píše ako o teológovi idúcemu proti „katolíckej viere“ a proti „tradícii Katolíckej cirkvi“.³⁷ Rímskokatolícky – ale zaiste aj evanjelický – čitateľ by sa mohol nazdávať, že zo strany rímskokatolíckeho Magistéria došlo k významnému posunu v prehodnotení Lutherovej osoby a diela. Pravda je, že aj v tomto prípade dokument prekračuje čiaru obsahov pápežských vyhlásení. Aj keď totiž spomínaný list Jána Pavla II. hovorí o Lutherovej „hľbokej nábožnosti“ a o tom, že ho dopredu hnala „spaľujúca vášeň k otázke večnej spásy“,³⁸ a aj keď túto istú myšlienku podčiarkol a prehľbil aj Benedikt XVI., nenačádzame u nich výroky, ktorými by sa chceli vyjadriť k reformátorovej „katolicite“, ani doktrínalnej, ani cirkevnej.

Je zjavné, že autori dokumentu spravili vytúžený ekumenický krok dopredu, ale jeho dĺžka úplne nezodpovedá rýchlosti pohybu rímskokatolíckeho Magistéria. Potvrďuje to aj iná charakteristika dokumentu: sú v ňom zamlčané tie pápežské vyjadrenia, ktoré sú kritické alebo polemické voči Lutherovi. Myslím najmä na slová Benedikta XVI., ktoré vyslovil len pár mesiacov pred návštevou Erfurtu, keď na generálnej audiencii povedal, že sv. Vavrinec z Brindisi „svojím jasným a pokojným vysvetlením ukázal biblický a patristický základ všetkých článkov viery, ktoré Martin Luther spochybnil, a to najmä článkov týkajúcich sa primátu

³³ *Od konfliktu k spoločstvu*, čl. 29 (s. 31).

³⁴ Porov. JOHN PAUL II., „Letter on Fifth Centenary of Birth of Martin Luther,“ *Information Service* 52 (1983): 83–84; pozri aj <https://tinyurl.com/bdsfxj6> (3. 4. 2022).

³⁵ Dokument sa odvoláva aj na pozitívne vyhlásenie o Lutherovi, ktoré urobil kardinál Willebrands pri príležitosti 5. valného zhromaždenia Svetového luteránskeho zväzu. Porov. *Od konfliktu k spoločstvu*, s. 31, pozn. č. 7.

³⁶ Porov. BENEDIKT XVI., „Ansprache – Begegnung mit Vertretern des Rats der Evangelischen Kirche in Deutschland (23. 9. 2011),“ in: <https://tinyurl.com/py4vn9x3> (3. 4. 2022).

³⁷ LEONE X., Bolla „Exsurge Domine,“ in Martin LUTERO, *La libertà del cristiano. Lettera a Leone X. Con in appendice la Bolla Exsurge Domine*, preklad P. Ricca, Torino: Claudiana 2005, s. 258 (latinsky) a 259 (taliansky).

³⁸ JOHN PAUL II., *Letter on Fifth Centenary of Birth of Martin Luther*, s. 83.

sv. Petra a jeho nástupcov, Božieho pôvodu episkopátu, ospravedlivenia ako vnútornej transformácie človeka, nutnosti dobrých skutkov pre spásu“.³⁹ Ale takisto možno citovať slová Benediktovej encykliky *Spes salvi* o Lutherovom a celkovo protestantskom jednostrannom chápaní viery. Táto je – podľa pápežovej interpretácie – nimi videná ako subjektívne vnútorné zameranie sa na Boha.⁴⁰

Je pochopiteľné, že dokument *Od konfliktu k spoločnosti* chce citovať všetko to, čo sa na strane rímskokatolíckeho Magistéria javí ako pozitívna vízia Luthera a reformácie. Keďže tieto citácie sú zasadené do chronologického rámca, v ktorom sa táto vízia historicky vyvíjala a vyvíja smerom naznačeným početnými rímskokatolíckymi lutherologickými štúdiami vypracovanými v duchu čoraz väčšej otvorenosti voči reformátorovi a niektorými pozitívnymi výroky Jána Pavla II. a Benedikta XVI., čitateľom dokumentu sa môže zdať, že „staré časy“ sú už definitívne zažehnané. Žiaľ, ako to bude vysvetlené v nasledujúcej časti, nie je tomu úplne tak.

3. STÁLÝ VPLYV PÔVODNÉHO POSTOJA K LUTHEROVI

Otázka postoja Rímskokatolíckej cirkvi k Lutherovi a jeho reformačnému hnutiu je mimoriadne komplexná záležitosť. A preto bolo a je veľmi ťažké chcieť tento postoj opísať, čo bolo, okrem iného, úlohou autorov dokumentu *Od konfliktu k spoločnosti*. Pochopiteľne, tento fakt má veľký vplyv aj na katolícku recepciu dokumentu, najmä na recepciu pokusu predstaviť Luthera, jeho teológiu a reformačné hnutie v novom svetle.

To, čo vytvára a determinuje spomínanú komplexnosť, sú jednoznačne výroky pápežov minulosti vyslovené pri rôznych príležitostiach alebo napísané v dokumentoch, ktoré boli a stále sú chápané ako prejavy výkonu ich riadneho učiteľského úradu. Problém je ten, že ide o výroky jednoznačne kritické, odsudzujúce a zároveň naplno zosúladené v názoroch na reformátora.⁴¹

³⁹ BENEDETTO XVI, „San Lorenzo da Brindisi“ (23. 3. 2011), in: <http://tinyurl.com/ybffdhyj> (3. 4. 2022).

⁴⁰ BENEDETTO XVI, „Lettera enciclica Spe salvi“ (30. 11. 2007), čl. 7, in: <https://tinyurl.com/yn8tke7t> (3. 4. 2022); slov. preklad: <https://tinyurl.com/bdeahthp> (3. 4. 2022).

⁴¹ Pre krátky súhrnný prehľad kritických výrokov pápežov o Lutherovi a jeho reformácii sa odporúča: Boris ŮLIANICH, „Condanna e rivalutazione di Lutero e della Riforma da

Prvé protilutherovské formulácie nájdeme u Leva X. a najmä u Hadriána VI., ktorý obvinil reformátora z rebélie proti kresťanskej viere, tradícii a samej Cirkvi. Hadrián VI. v jednej svojej bule napísal, že Lutherove myšlienky majú v sebe doktrínu, ktorá nie je kresťanská, ale diabolská, a preto nebezpečná.⁴² A v tom istom duchu sa o ňom a o jeho nasledovníkoch verejne vyjadrili v oficiálnych dokumentoch pápeži Klement VII., Pavol III., Urban VIII., Lev XIII., Pius X. a Pius XI.⁴³ To však nie je všetko. Hadrián VI. dal totiž v niektorých výrokoch do súvisu Luthera a Lucifera, vodcu všetkých rebelov, a prirovnal reformátora k „synovi zatratenia“, pretože ako Lucifer chcel byť podobný Bohu. Poznamenal pritom, že ak sa neobráti, skončí presne tak, ako skončil „padlý anjel“, t. j. bude hodený do najhlbších pekiel.⁴⁴ A ten istý pápež v jednom liste saskému kurfirstovi Fridrichovi Múdreemu hovoril o Lutherovi ako o „Apoštolovi Antikrista“, predstavujúc ho ako služobníka Satana.⁴⁵ Tento Lutherov portrét, obohatený o iné negatívne prvky ďalšími pápežmi a mnohými teológmi, sa hlboko vryl do kolektívnej a teologickej pamäti Rímskokatolíckej cirkvi.

Hĺbka zanechanej stopy je výsledkom mimoriadnej ostrosti kritických náhľadov pápežov, ale aj dĺžkou obdobia, počas ktorého bol tento portrét zachovávaný v duchu kontroverzistickej protilutherovskej a protiprotestantskej tradície. Tá je veľmi zreteľne prítomná ešte za pontifikátu Pia X., t. j. v rokoch 1903–1914, ako to dosvedčujú napríklad pápežove slová vyslovené pri príležitosti tristoročnice kanonizácie sv. Karola Boromejského, významného predstaviteľa protireformácie. Ho-

parte della Chiesa cattolica,” in *Ricordando Lutero a 500 anni dalla pubblicazione delle Tesi*, ed. Boris Ulianich, Foligno: Accademia Fulgana, 2019, s. 203–212.

⁴² Porov. *Breve quoddam Papae Adriani VI adversus Lutherum*, in WA 11,342–354; porov. aj *Dr. Martin Luthers Sämmtliche Schriften*, vol. 15, zostavil J. G. Walch, St. Louis: Concordia Publishing House, [1880]–1910, s. 2223–2229. Pre podrobnejšie predstavenie Hadriánovho kritického pohľadu na Luthera porov. Nico DE MICO – Lubomír ŽÁK, *Lettere di Adriano VI su Martin Lutero e la riforma della Chiesa*, Roma: Nova Millennium Romae, 2018.

⁴³ Porov. ULIANICH, „Condanna e rivalutazione di Lutero e della Riforma da parte della Chiesa cattolica,” s. 206–211.

⁴⁴ Porov. WA 11,348.

⁴⁵ Porov. „Breve Sanctissimi Domini Nostri, Domini Adriani, Divina Providentia Papae VI ad Fridericum Saxoniae ducem, adversus Lutherum” (1523), in *Tomus secundus omnium operum reverendi Patris, uiri Dei, D. Mart. Luth. quae edidit ab anni uicesimi parte quadam us[que] ad annum uicesimum quartum*, Jena: Christianus Rhodius (Christian Rödinger), 1557, s. 573–576, najmä s. 575 (vľavo).

voriac o reformačných hnutiach, proti ktorým sa postavili Tridentný koncil a Karol Boromejský, Pius X. prízvukoval, že tí, ktorí ich viedli a patrili do nich, boli pyšní rebeli, „nepriatelia Kristovho kríža“, ľudia pozemského zmýšľania, ktorých „bohom je brucho“ (Flp 3,18–19).⁴⁶ Títo rebeli sa – podľa Pia X. – usilovali o zapretie dogiem, šírili neporiadky a prevracali náuku, konštitúciu a disciplínu Cirkvi. Veľmi dôležité sú najmä nasledujúce pápežove slová:

Imitujúc nespravodlivých, proti ktorým je namierená hrozba: „Beda tým, čo zlé nazývajú dobrým a dobré zlým, čo tmu pokladajú za svetlo a svetlo za tmú,“ (Iz 5,20), (títo rebeli – L. Ž.) volali túto búrku vzbury a toto zvrátenie viery reformáciou a seba samých nazývali reformátori. V skutočnosti však boli rozvracači, keďže vyčerpali sily Európy rozbrojmi a vojnami, a tak pripravili vzbury a apostáziu moderných čias (...). Boh proti tomuto davu zvodcov postavil pravých reformátorov a svätých mužov, aby zastavil ten prudko tečúci prúd, uhasil to vrenie a zároveň napravil už napáchané škody.⁴⁷

Tieto slová obsahujú jednoznačný silne negatívny úsudok o reformátoroch a reformačných hnutiach vrátane Luthera a jeho reformácie. A nie sú epizodické. Naopak, Pius X. vyjadril tie isté myšlienky v inom texte, ktorý bol a je považovaný za najznámejší a najrozšírenejší prejav jeho Magistéria: *Väčší katechizmus (kompendium kresťanskej doktríny)*, vydaný v roku 1905.⁴⁸ V jeho tretej časti venovanej krátkemu predstaveniu cirkevných dejín Pius X. vyjadril veľmi kategoricky tradičný rímskokatolícky pohľad na Luthera a na ostatných reformátorov, ako aj na jeho a ich reformáciu. Napísal:

Medzi inými sú smutne známe herézy (...) Jana Husa, ktorý popieral primát sv. Petra a rímskeho pápeža, a napokon veľká heréza protestantizmu (v 16. storočí), ktorú vytvorili a rozšírili najmä Luther a Kalvín. Títo novátori tým, že odmietli božskú Tradíciu a zredukovali všetko zjavenie na Sväté písmo, ktoré vytrhli z rúk legitímneho Magistéria Cirkvi, aby ho nezmyselne odovzdali slobodnému a prívátnemu výkladu ducha každého jednotlivca, zbúrali všetky základy viery, vystavili sväté knihy znesväteniu opovážlivosti a nevedomosti a otvorili cestu všetkým omylom. Protestantizmus alebo reformované náboženstvo, ako ho hrdo

⁴⁶ Pius X., „Litterae Encyclicae Editae saepe“ (26. 5. 1910), AAS 2 (1910): 362.

⁴⁷ Tamtiež, s. 362–363.

⁴⁸ *Catechismo Maggiore di Pio X.*, Roma: Tipografia Vaticana, 1905; pozri aj <https://tinyurl.com/3p6atx2m> (3. 4. 2022), alebo <https://tinyurl.com/3s69nhaa> (4. 4. 2022).

nazývali jeho zakladatelia, je súhrnom všetkých heréz, ktoré existovali pred ním, ktoré prišli po ňom a ktoré sa stále môžu zrodiť, aby spustošili duše (čl. 128–129).⁴⁹

Jasnosť a sila týchto slov súhrnne sprítomnili všetky predchádzajúce negatívne pohľady pápežov na Luthera a na reformáciu, formujúc v tomto duchu ďalšie nové generácie rímskokatolíckych veriacich vrátane kléru. Treba povedať, že tento duch sa dnes ešte úplne nevytratil a nevytráca, a to určite nie preto, že by slová Pia X. boli snáď opakované pokoncilovým rímskokatolíckym Magistériom. To, čo ho veľmi silne vtlačilo do pamäti Rímskokatolíckej cirkvi, je na jednej strane štyristoročná kontinuita tradície jednohlasne negatívneho úsudku o Lutherovi a jeho reformácii, na druhej strane je to váha cirkevnej autority osôb a dokumentov, ktoré tento úsudok vyjadřili.

Koreň problému je najmä v tom, že od tohto jednotného a dejinne pretrvávajúceho postoja k Lutherovi sa dodnes Magistérium nedištancovalo spôsobom a formou výkonu autority, ktorú mali protilutherovské vyhlásenia (encyklyky, pápežské dekréty, katechizmus atď.). A preto je problematické hovoriť o rímskokatolíckom prehodnotení pohľadu na katolicitu Luthera.

4. ZMENILI BENEDIKT XVI. A FRANTIŠEK VERDIKT PÁPEŽSKÉHO MAGISTÉRIA?

Niekoľko by mohol oponovať, že pozitívne slová pokoncilových pápežov na adresu Luthera a reformácie – interpretované naším dokumentom ako pozitívny signál nového trendu Magistéria – sú dostatočným a definitívnym potvrdením toho, že negatívne výroky rímskokatolíckej cirkevnej autority sú dnes už len predmetom bádania cirkevných dejín a histórie teológie. Nie je to úplne tak. A to, okrem iného, aj preto, lebo pri niektorých svojich pozitívnych vyjadreniach pokonciloví pápeži formulovali aj výroky čiastočne kritické, ba dokonca negatívne. Benedikt XVI. je toho nepopierateľným príkladom.⁵⁰

⁴⁹ *Catechismo Maggiore di Pio X*, <https://tinyurl.com/54eapnfc> (4. 4. 2022).

⁵⁰ Na predstavenie vývoja postoja J. Ratzingera/Benedikta XVI. k Lutherovi a reformácii sa odporúča konzultovať: Lubomír ŽÁK, „Prijatý alebo odmietnutý? Postoj teológa a pápeža Josepha Ratzingera k Martinovi Lutherovi,“ in Adriána BIELA – Radomír BUŽEK – Lubomír ŽÁK et al., *Kontexty Lutherovy reformace*, Praha: Lutherova spoločnosť,

Ako dôkaz tu nechce slúžiť poukaz na jeho – nami už citovanú – kritiku vyslovenú v príhovore o sv. Vavrincovi a v encyklike *Spe salvi*. A ani na to, že Benediktove erfurtské výroky o Lutherovi – ako o kresťanovi hlboko znepokojenom otázkou o milosrdnom a spasiteľnom Bohu⁵¹ – majú genézu, ktorá v istom zmysle relativizuje náboj ich pozitívnosti. Obsahujú totiž myšlienku anticipovanú v roku 2000 v kontexte článku,⁵² ktorý Ratzinger ako prefekt Kongregácie pre náuku viery publikoval s úmyslom poukázať na krízu viery rozšírenú tak medzi katolíckmi, ako aj medzi evanjelikmi. Vysvetľuje v ňom, že dnešní katolíci a evanjelici sa už, na rozdiel od Luthera, nepýtajú, ako dosiahnuť odpustenie, ako nájsť odpúšťajúceho Boha, ale skôr sa zaoberajú egoistickou otázkou: „Čo má môj život spoločné s Bohom?“ Podľa neho sekularizovaní kresťania úplne zabudli na význam slov „hriech“, „súd“ a „milosť“, používaných práve Lutherom. Podrobná analýza tohto článku a erfurtského príhovoru ukazuje, že oba obsahujú tú istú argumentačnú logiku. Tá velí, že zoči-voči nezadržateľne sa šíriacej kríze sekularizácie kresťanstva je možné citovať Luthera ako príklad kresťana, ktorý zápasil o vieru.

Ak je reč o Benediktovi XVI. a jeho kritických vyjadreniach, treba mať na mysli predovšetkým text rozhovoru, ktorý ešte ako prefekt Kongregácie pre náuku viery publikoval v roku 1983 v časopise *Communio*,⁵³ a neskôr, s dodatkom, v knihe *Kirche, Ökumene und Politik. Neue Versuche zur Ekklesiologie*.⁵⁴ Kardinál Ratzinger v ňom vysvetľuje, že Luther sa jasne postavil proti tomu, čo je katolícke, t. j. proti Katolíckej cirkvi a katolíckemu učeniu o omši. Nechcief brať do úvahy tento fakt alebo ho interpretovať ako akési nedorozumenie medzi Rómom a Wittenber-

2017, s. 65–99. Okrem toho sa odkazuje na štúdie: Mickey L. MATTOX, „The Luther the Cardinal Did Not Know: Occasional Notes on the Luther of Recent Research,“ in *Joseph Ratzinger and the Healing of the Reformation-Era Divisions*, ed. Emery de Gaál – Matthew Levering, Steubenville: Emmaus Accademic, 2019, s. 169–189; Robert SVATOŇ, „Zápas o živou prítomnosť Slova. Luther a luterstvá pohľadom Josefa Ratzingera/Benedikta XVI,“ *MKR Communio* 21 (2017): 79–99.

⁵¹ Porov. BENEDIKT XVI., „Ansprache – Begegnung mit Vertretern des Rats der Evangelischen Kirche in Deutschland (23. 9. 2011),“ in: <https://tinyurl.com/py4vn9x3> (3. 4. 2022).

⁵² Porov. Joseph RATZINGER, „Wie weit trägt der Konsens über die Rechtfertigungslehre?,“ *Internationale Katholische Zeitschrift Communio* 29 (2000): 424–437.

⁵³ Joseph RATZINGER, „Luther und die Einheit der Kirchen,“ *Internationale Katholische Zeitschrift Communio* 12 (1983): 568–582.

⁵⁴ Joseph RATZINGER, *Kirche, Ökumene und Politik. Neue Versuche zur Ekklesiologie*, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1987, s. 97–127.

gom by znamenalo vybrať sa smerom osvietenského myslenia, ktoré nie je schopné dotknúť sa podstaty problému Lutherovho učenia. V každom prípade najväčší deficit vidí kardinál v Lutherovom chápaní viery, pričom priznáva, že existuje „radikálny rozdiel“ medzi reformátorovou a rímskokatolíckou náukou. U Luthera je totiž viera postavená na odhodlaní chcieť sa oslobodiť od úzkosti zatratenia, a teda chápe sa pre-exponovane ako osobná, individuálna istota spásy. Týmto radikálnym zosobnením aktu viery⁵⁵ dochádza však k negatívnej modifikácii štruktúry cirkevnej doktríny.

Možno právom usudzovať, že citovaný opis lutherovského/protestantského chápania viery, vložený – ako kritická poznámka – do encykliky *Spes salvi*, je v logickej korelácii s myšlienkami vyjadrenými v tomto rozhovore. Nakoniec, ak niečo charakterizuje teológiu a Magisterium pápeža Benedikta XVI., tak je to predovšetkým plná koherencia s celým jeho predchádzajúcim teologickým myslením. Týka sa to preukázateľne aj názoru na Luthera.⁵⁶

Zdalo by sa, že podobné fakty sa neobjavujú v prípade pontifikátu pápeža Františka a že práve on je príkladom definitívneho prechodu od starého k novému pohľadu na Luthera a reformáciu.⁵⁷ Nakoniec, kto z ekumenistov a odborníkov v oblasti katolíckej lutherológie by nesúhlasil s Františkovými vyjadreniami o reformátorovi a jeho hnutí? Ide o slová mimoriadne priaznivé, pretože pápež priznal, že Lutherove „úmysly neboli pomýlené“, hoc „niektoré jeho metódy neboli správne“.⁵⁸ Ba dokonca priznal, že to, čo oduševňovalo a znepokojovalo tak Luthera, ako aj Zwingliho a Kalvína, bola túžba „ukázať cestu ku Kristovi“.⁵⁹

⁵⁵ Porov. tamtiež, s. 107.

⁵⁶ Pre vysvetlenie tohto tvrdenia, s poukázaním na niektoré dôvody Ratzingerovho permanentného kritického postoja k Lutherovi, sa odporúča: ŽÁK, „Prijatý alebo odmietnutý? Postoj teológa a pápeža Josepha Ratzingera k Martinovi Lutherovi,“ s. 68–95.

⁵⁷ Tento názor zastáva napríklad štúdia: ZYGFRYD GLAESER – ANNA ZELLMAN, *Die ökumenische Pädagogik von Papst Franziskus. Auf dem Weg zu einem neuen Verständnis von Martin Luther und seinem Erbe*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2021. V kontexte štúdií, ktoré sa pokúšajú interpretovať vývoj Františkovo postoja k Lutherovi a reformácii, porov. Paolo Cozzo, „Luther dans les documents du magistère pontifical du 500e anniversaire de la naissance au 500e anniversaire de la Réforme (1980–2017),“ *Journal of interdisciplinary History of Ideas* 7, č. 13 (2018): 17–25.

⁵⁸ FRANCESCO, *Conferenza stampa durante il volo di ritorno dall'Armenia* (26. 6. 2016), in: <https://tinyurl.com/vbjb8ty> (3. 4. 2022).

⁵⁹ FRANCESCO, *Discorso alla delegazione ecumenica della Chiesa evangelica in Germania* (6. 2. 2017), in: <https://tinyurl.com/syeuuf0> (3. 4. 2022).

Problém takýchto vyjadrení je predovšetkým ich forma. Aj keď totiž ide o veľmi pozitívny názor, ktorý doteraz nebol nikdy takto explicitne vyjadrený zo strany najvyššej autority Rímskokatolíckej cirkvi, predsa je nepostačujúci na definitívne vyriešenie otázky Lutherovej katalicity. Forma voľného rozhovoru s novinármi na palube lietadla alebo príhovoru pre ekumenickú delegáciu predsa nemôže byť dostačujúca na vyriešenie problému, ku ktorému Rímskokatolícka najvyššia autorita zaujala jednohlasný kritický postoj počas štyroch storočí formou výkonu Magistéria, majúcou za cieľ vtlačiť tento postoj – považovaný za univerzálne záväzný – do vedomia celej Cirkvi.

Ale je tu ešte iný problém, citovaný niektorými odborníkmi v súvislosti s knihou *Reflexiones espirituales sobre la vida apostólica* arcibiskupa Jorge M. Bergoglia. Kniha bola prvýkrát publikovaná v roku 1987, následne bola opätovne vydaná v roku 2013,⁶⁰ teda počas autorovho pontifikátu. Je zaujímavé, že text knihy nebol upravený alebo aspoň doplnený vysvetľujúcimi poznámkami ani v tých jeho častiach, v ktorých sú vyslovené veľmi kritické úsudky o Kalvínovi a Lutherovi, formulované v tóne protireformácie. Je to problematické o to viac, že jej talianske vydanie⁶¹ jezuita Antonio Spadaro, pápežov teologický poradca, prirovnal k „bohatej freske“, ktorá umožňuje ľahko pochopiť Bergoglioovu metódu založenú na dvoch pilieroch: realita a rozlišovanie. Prof. Paolo Ricca, známy taliansky protestantský teológ a uznávaný odborník na Luthera, k tomu napísal:

Pýtam sa, ako je možné, že sa nám ešte dnes predkladá – a že sa pred tridsiatimi rokmi vôbec predkladal – taký deformovaný, skreslený, prekrútený a v podstate falošný pohľad na protestantskú reformáciu. Je to vízia, s ktorou sa nielenže nedá viesť dialóg, ale dokonca ani polemika. Nestojí to za to, pretože je príliš vzdialená od reality.⁶²

⁶⁰ Porov. Jorge M. BERGOGLIO – FRANCISCO, *Reflexiones espirituales sobre la vida apostólica*, Bilbao: Grupo de Comunicación Loyola, 2013.

⁶¹ Porov. Jorge M. BERGOGLIO – FRANCISCO, *Chi sono i gesuiti. Storia della Compagnia di Gesù*, Bologna: EMI, 2014.

⁶² Paolo RICCA, „Una brutta sorpresa. Per Bergoglio Calvino è un ‚boia spirituale‘,“ *Riforma* 22 (2014): 10; pozri aj <https://tinyurl.com/fkt8fa8s> (3. 4. 2022). Porov. Cozzo, *Luther dans les documents du magistère pontifical du 500e anniversaire de la naissance au 500e anniversaire de la Réforme (1980–2017)*, s. 17–18.

Ricca sa ohradil najmä proti Bergogliovej nekompromisnej kritike Kalvína, ale zdvihol hlas aj proti spiatočnickej kritike Luthera a reformáčného hnutia. Pritom poznamenal:

Nechce sa mi veriť, že by si súčasný pápež myslel o Kalvínovi a o reformácii toto všetko, zastávajúc názory, ktoré sú nevidané a neslýchané, pretože ich už dávno nezastáva žiadny katolícky historik – teda aspoň z tých, ktorých poznám a čítam.⁶³

Zostáva nezodpovedaná otázka, prečo sa pápež František nepostaral o to, aby jeho tridsať rokov staré ekumenické pohľady na reformátorov boli pre dnešného čitateľa opravené a reinterpretované vo svetle jeho osobného názorového vývoja a rímskokatolíckeho posunu deklarovaného dokumentom *Od konfliktu k spoločnosti*.

ZÁVER

– NIEKOJKO MYŠLIENOK NA ZAMYSLLENIE

Napriek niektorým uvedeným kritickým poznámkam naša štúdia nechce minimalizovať ekumenický význam dokumentu *Od konfliktu k spoločnosti*. Odhliadnuc od problému nepresnosti niektorých jeho – už citovaných – výrokov, je správne zastávať názor, že je teologicky možné, ba dokonca vhodné, aby slová „propter sacramenti ordinis defectum“ dekrétu *Unitatis redintegratio* boli interpretované v zmysle *chýbajúcej* alebo *umenšenej plnosti* (dokonalosti) kňazského stavu a nie jeho úplnej absencie, pretože táto interpretácia má svoje teologické opodstatnenie a naozaj môže otvoriť cestu pre rozvinutie plodného dialógu týkajúceho sa „večere Pána“ (Eucharistie) a „posvätného/kňazského stavu“.⁶⁴ Zároveň spolu s autormi dokumentu treba vidieť a hodnotiť pozitívne postupy presadzovania sa „nového pohľadu“ na Luthera a reformáciu na strane Rímskokatolíckej cirkvi. Ale treba vidieť aj to, že stále pretrvávajú skepsa a odmietanie a kritika týchto posunov, a to na rôznych úrovniach cirkevného života a aktivity, vrátane teologickej a pastoračnej úrovne.

⁶³ RICCA, *Una brutta sorpresa. Per Bergoglio Calvino è un „boia spirituale“*, s. 10.

⁶⁴ Medzi aktuálnymi teologicko-ekumenickými pokusmi o prehlbenie tejto témy sa odkazuje na štúdiu *Taufe und Abendmahl im Grund und Gegenstand des Glaubens. Theologische Studien zur römisch-katholischen und evangelisch-lutherischen Lehre*, ed. Eilert Herms – Lubomir Žak, Tübingen: Mohr Siebeck – Lateran University Press, 2017, s. 503–525.

Je pravda, že ide o problém, ktorý má viacero príčin. Jednou z nich je nedostatočná, v mnohých prípadoch minimalistická rímskokatolícka recepcia ekumenických dokumentov, o ktorej sa v minulosti viackrát kriticky vyjadril kardinál Walter Kasper, bývalý predseda Pápežskej rady na podporu jednoty kresťanov, a o ktorej opakovane píše mnohé špecializované ekumenické časopisy. Viacerí autori pritom zastávajú názor, že by sa mal riešiť nielen na úrovni pastoračného kléru, ale aj na úrovni samotných cirkevných a vatikánskych autorít a úradov. Vychádzajúc z tohto presvedčenia, nemecký katolícky teológ a ekumenista Bernd Jochen Hilberath publikoval prednedávnom článok, v ktorom sa so značnou dávkou netrpezlivosti pýta, dokedy ešte treba čakať, kým aj Pápežská rada na podporu jednoty kresťanov a Kongregácia pre náuku viery vezmú konečne vážne plody úsilia ekumenických pracovných skupín.⁶⁵

Že by osud utlmenej recepcie zastihol aj dokument *Od konfliktu k spoločenstvu?* Pokiaľ ide o recepciu zo strany najvyšších rímskokatolíckych autorít, pápež František,⁶⁶ kardinál Kurt Koch⁶⁷ a iní vatikánski preláti naň poukázali pri viacerých príležitostiach pre jeho „nový pohľad“ na minulosť, čím však nemysleli na novú interpretáciu Luthera, jeho osoby, konania a diela, ale mysleli na interpretáciu bolestnej minulosti katolícko-evanjelických roztržiek, nenávisťi a osočovaní. Ešte intenzív-

⁶⁵ Porov. Bernd Jochen HILBERATH, „Römisch? Katholisch? Ökumenisch?“, *Una Sancta. Zeitschrift für ökumenische Begegnung* 3 (2021): 191–192.

⁶⁶ Porov. napríklad jeho vyjadrenia in: „Discorso in occasione della visita alla Chiesa evangelica luterana di Roma (15. 11. 2015),“ in: <https://tinyurl.com/yarztp15> (3. 4. 2022); „Omelia in occasione della preghiera ecumenica comune nella cattedrale luterana di Lund (31. 10. 2016),“ in: <https://tinyurl.com/r2wab3p> (3. 4. 2022); „Discorso ai partecipanti al Convegno promosso dal Pontificio comitato di scienze storiche su ‚Lutero 500 anni dopo. Una rilettura della riforma luterana nel suo contesto storico ed ecclesiale‘ (7. 7. 2017),“ in: <https://tinyurl.com/utspkph> (3. 4. 2022); „Discorso alla Presidenza della Federazione Luterana Mondiale (7. 12. 2017),“ in: <https://tinyurl.com/qtokp7b> (3. 4. 2022).

⁶⁷ Porov. odkazy na dokument v jeho: „A catholic reading of Unitatis redintegratio after 50 years,“ *Information Service* 144 (2014): 59–64; „From conflict to communion’. Starting points and possibilities for the ongoing ecumenical process,“ *Information Service* 144 (2014): 159–163; „Martin Luther’s Reformation and the Unity of the Church: A Catholic Perspective in Light of the Lutheran-Catholic Dialogue,“ *Information service* 150 (2017): 101; „Greetings address at presentation of the document Communion in Growth. Declaration on the Church, Eucharist and Ministry (23. 1. 2018),“ *Information service* 151 (2018): 197–200; „La Riforma e la Chiesa cattolica,“ in *Salvezza mediata. Martin Lutero e i sacramenti*, ed. Felix Körner – Wolfgang Thönissen, Brescia: Queriniana, 2019, s. 15–47.

nejšiu a širšiu recepciu dokumentu nájdeme na strane rímskokatolíckych ekumenistov a špecialistov na Luthera. Ale aká je situácia napríklad u katolíckych cirkevných historikov?⁶⁸

Nemožno zovšeobecňovať, ale v istom zmysle sa zdá byť paradigmatickou odpoveď, ktorú dáva viac než štyristostranový zborník medzinárodného kongresu organizovaného v roku 2017 Pápežským výborom pre historické vedy.⁶⁹ Medzi autormi osemnástich prednášok a medzi šiestimi účastníkmi panelovej diskusie sa nenašiel nikto, kto by citoval aspoň raz dokument *Od konfliktu k spoločstvu*. Pritom práve na odbornú skupinu, akou je Pápežský výbor pre historické vedy a akou sú cirkevní historici, sa obracajú slová predslovu dokumentu, s prosbou: „Pozývame všetkých kresťanov k tomu, aby správu našej komisie študovali bez predsudkov a kriticky a aby spoločne s nami kráčali cestou k hlbšiemu spoločstvu všetkých kresťanov.“⁷⁰

Jediný, kto pri príležitosti vatikánskeho kongresu dvakrát citoval dokument *Od konfliktu k spoločstvu*, bol pápež František, a to počas audiencie účastníkov kongresu. Citoval jeho 16. článok a pripomenul im, že dôležitou úlohou historikov nie je predstaviť iné dejiny evanjelicko-rímskokatolíckych konfliktov a zápasov, ale prerozprávať tieto dejiny iným, t. j. dialógovým spôsobom.⁷¹

⁶⁸ Stojí za to spomenúť, že medzi katolíckymi historikmi nechýbajú tí, ktorí sa ešte stále identifikujú s bývalými protireformačnými postojmi a kritikou Rímskokatolíckej cirkvi. V Taliansku je to napríklad historička Angela Pellicciari, už dlhé roky zabraná do práce s úmyslom poukázať – vo svetle silnej protiekumenickej rétoriky – na „pravú tvár“ Luthera a reformácie. Porov. jej monografie: *Martin Lutero: il lato oscuro di un rivoluzionario*, Siena: Cantagalli, 2012; *Una storia della Chiesa*, Siena: Cantagalli, 2015. Podobný prístup, ale vo svetle politickej filozofie a histórie, je prítomný v monografii Danilo CASTELLANO, *Martin Lutero. Il canto del gallo della Modernità*, Napoli: ESI, 2016. Je dôležité spomenúť aj poľských historikov Grzegorza Kucharczyka, autora knihy *Kryzys i destrukcja. Szkice o protestanckiej reformacji*, Warszawa: Prohibita, 2017, a Adama Wielomskiego, autora obsažného diela *Mysł polityczna Reformacji i Kontrreformacji*, vol. 1: *Revolucja protestancka*, Radzymin: von Borowiecky, 2013. Porov. aj P. LISICKI, *Luter. Cienna strona rewolucji*, Warszawa: Fronda, 2017.

⁶⁹ *Lutero 500 anni dopo. Una rilettura della Riforma luterana nel suo contesto storico ed ecclesiale, Raccolta di Studi in occasione del V centenario (1517–2017)*, ed. Gert Melville – Josep Ignasi Saranyana Closa, Città del Vaticano: LEV, 2019.

⁷⁰ *Od konfliktu k spoločstvu*, s. 17.

⁷¹ Porov. FRANCESCO, „Discorso ai partecipanti al Convegno promosso dal Pontificio comitato di scienze storiche su ‚Lutero 500 anni dopo. Una rilettura della riforma luterana nel suo contesto storico ed ecclesiale‘ (7. 7. 2017),“ in: <https://tinyurl.com/utspkph> (3. 4. 2022).

Vráťme sa však ešte raz k predchádzajúcemu tvrdeniu, že žiadne doteraz vyslovené slová na adresu Luthera pápežom Františkom a jeho pokoncilovými predchodcami nedokázali zrealizovať v Rímskokatolíckej cirkvi *kolektívnu a presvedčenú* zmenu pohľadu na reformátora a wittenberskú reformáciu. Vychádzajúc z predchádzajúcich vysvetlení je možné tvrdiť, že táto situácia bude pretrvávať dovtedy, pokiaľ najvyššia rímska cirkevná autorita nevysvetlí, na základe vhodnej argumentácie a voľbou vhodnej formy výkonu riadneho Magistéria, ako je možné logicky, teologicky a doktrínálne zladať pozitívne vyjadrenia niektorých pokoncilových pápežov o Lutherovi s kompletne opačnými vyjadreniami veľkého počtu pápežov minulosti. Zoči-voči argumentom pápežského Magistéria, ktoré v minulosti odsúdilo Luthera a jeho náuku, nie je možné obstať pred súčasným spoločenstvom rímskokatolíckych veriacich inak ako s argumentmi tej istej, prípadne ešte väčšej váhy. S argumentmi, ktoré by mali jednoznačne vysvetliť, prečo je dnes možné hodnotiť Luthera v inom svetle.

Tento krok bude spojený s nutnosťou začať odvážne uvažovať o tom, nakoľko boli skreslené, ba až nepravdivé výroky o Lutherovi zo strany rímskokatolíckych autorít minulosti, ako aj úvahy o plnej legitimitate, a teda aj obohacujúcej komplementárnosti niektorých pojmov a prehĺbení jeho náuky. Faktom je, že hromadenie sa prípadných ďalších nových pozitívnych pápežských vyjadrení o Lutherovej zbožnosti či dobrých úmysloch nepresvedčí tých katolíkov, ktorí sa ešte stále stotožňujú s protilutherovskou tradíciou spojenou s legitímnym výkonom bývalého pápežského Magistéria. Jedno je isté: otázka ekumenického napredovania v téme recepcie Luthera sa nemôže riešiť vzájomným pretláčaním protichodných názorov. Takáto metóda skôr vytvára chaos a podryva vierohodnosť cirkevnej autority.

Cesta k obnove pohľadu na Luthera v Rímskokatolíckej cirkvi bude ešte možno dlhá a dosť náročná. Je však veľmi dôležité byť na nej a kráčať dopredu, a to nielen pre budúcnosť evanjelicko-rímskokatolíckeho dialógu, ale aj pre realizáciu vierohodnej obnovy Rímskokatolíckej cirkvi.

**The Ecumenical Document *From Conflict to Communion* (2013)
in Light of the Development of the Catholic Church's Approach
to Luther and his Reformation Movement**

Keywords: *From Conflict to Communion*; Martin Luther; Ecumenism; Catholic-Lutheran Dialogue; Development of Ecumenical Dialogue; Roman Catholic Reception of Luther; Popes and Luther

Abstract: The article offers an analytical reflection on the ecumenical document *From Conflict to Communion. Lutheran-Catholic Common Commemoration of the Reformation in 2017*. It specifically addresses how the person, theology, and Reformation work of Martin Luther are presented in the document. This reflection also extends to addressing the question of whether and to what extent this presentation corresponds to past and present Roman Catholic views of the Reformer and the Wittenberg Reformation, as expressed through the opinions of the institutional leaders of the Roman Catholic Church. The author concludes that despite the positive results of the evangelical-Roman Catholic dialogue and the openness of the Catholic Church authorities towards Luther, his person, doctrine and Reformation pose a problem for the Roman Catholic Church, the resolution of which is still to come.

prof. ThDr. Lubomír Žák
CMTF UP
Univerzitní 22
771 11 Olomouc
lubomir.zak@upol.cz